

Leif Dernevik

Kniven i bröstet igen

Äventyr med thoraxkirurgi

Innehåll

Förord

Små stänk och flikar

Skänninge

Religion och pedofili

Bondkalas

Tidiga musikaliska minnen

Katten Murre

Min obefintliga idrottskarriär

Mannen i skogen

En förläst kille måste få smörj

Cykeltur till Öland

Biltur till Paris

Min karriär som lärare

Jag börjar med judo

Slagsmål på akuten

Flickorna vid ån

Min fars död

Hur jag äntligen bestämde mig för att bli läkare

En riktig skräckföreläsning

Mörka dåd i mörkrummet

Liknöjd efter sommarjobbet

Mitt vansinniga sommarjobb
Kungliga HofMessingsMusiqueCorpsen Blåshjuden
Att lura råttor och människor
En avvisad rökare
Början av min läkarbana
Ett år vid Valdemarsviken
Jag hamnade på thorax
Handledaren Donald Roberts
Min första studieresa
Minnen från första tiden
En intraoperativ obduktion
Chefer avlöser varandra
Den jugoslaviske kirurgen
Ekmanska sjukhuset
Missanpassad som narkosläkare
Mitt första vetenskapliga föredrag
Kjell Rådegran kommer till Göteborg
Hur WO mutade sig till en professur
Tidiga erfarenheter med pacemakers
Jag söker jobb i Danmark men hamnar i Örebro
Senare års pacemakerbehandling
Epoken William - Olsson
Saxen i bröstet
Cigarettpaket i halsen
Inte riktigt snälla experiment med djur

Äventyr i Rio
Avhandlingsarbete
Hjärtr transplantationer i Göteborg
Operationscircusen och skandalen i Härnösand
Sveriges farligaste djur
Scandinavian Heart Center
Tragikomisk kirurgi
Namnförfalskning
Kniven i ryggen
Alla slutligen rentvådda
Reflektion om skuld
WO ger bort chefsskapet
Bråket som inte vill ta slut
Kriget fördes i pressen
Malignitet
Försök att slå tillbaka
Personalvård
Frihandsklaffar och dubbelmoral
Aortahomograft
Till Indien trots utbrott av pest
Alla mot en
Arabiska äventyr
Arbete på Dubai Hospital
Med helikopter till NÄL
Den fåfänga psykiatern

Mottagning

Sahlgrenskas akutmottagning

En misslyckad och en lyckad uppfinnare

Såga upp sternum inifrån

Fånge i bikupan

En föreläsning så tråkig att jag får hjärtstillestånd

Jag börjar bota hicka

Jag får äntligen användning för ryska

Med dragen kniv mot tuberkelbakterierna

En ovanlig komplikation till mediastinoskopi

Europace i Paris 2003

Hur jag råkade bli dränageexpert

Redaxkontroversen

Konsten att sticka sönder lungor

En italiensk vinkling

Okunnighetens triumf

Att resa sig och slå tillbaka

Händelseförloppet klarnar

I länsrätten

Beslutsamhetens friska hy

Anestesiologiska tår

Buckliga bröstorgar

Ting osynliggörs av tiden

Inför pensionen

Gemenskap på liv och död

Förord

Min biografi, kniven i bröstet, publicerades 2017 i två små upplagor, som båda är slutsålda. En del personer har frågat efter boken, så därför vill jag publicera en ny upplaga. Efter Kniven i bröstet publicerade jag en samling med medicinska kåserier, Läkarväskans hemligheter. Den boken innehåller en del historier, som även var med i Kniven i bröstet. Jag har därför tagit bort dessa kåserier från biografien. Även i övrigt har jag gjort en del strykningar för att förkorta texten. Två felaktigheter har rättats till. Ett nytt kort stycke med bild har lagts till. Den föreliggande versionen är lite mer koncentrerad än den första upplagan.

Titeln är naturligtvis dubbeltydig. Det är sällan man får in en patient med en kniv rakt in i bröstet, men när en patient med en kniv i bröstet påsträffas, kan inte kniven dras ut på brottsplatsen, för det skulle leda till en störtblödning. Kniven kan som regel inte tas ut förrän patienten ligger på operationsbordet och bröstkorgen har öppnats. När man inte får in en patient med ett knivhugg i bröstet är det kirurgen som själv sticker kniven i bröstet på patienten för att operera. Då sitter kniven i bröstet med god avsikt.

Ett dynamiskt skeende i utvecklingen av hjärtkirurgi inklusive transplantationer skildras i berättelsen, liksom även en mycket turbulent period i Thoraxkirurgiska klinikens historia i Göteborg.

Jag beskriver också mina två största professionella kriser och hur de löstes.

De flesta kollegor får vara anonyma, men chefer och professorer namnges.

Små stänk och flickor av barndom och uppväxt.

Jag började mitt liv som en stor hemlighet. Min far, en lång, smärt man med yvig, svart hårman, fick ihop det med den vackra dottern till en byskollärare i den lilla byn Forshyttan norr om Filipstad i Värmland.

”Se, för Harald måste det alltid vara de vackraste jäntorna”, kommenterade en släkting många år senare.

Min mormor kom från fattiga förhållanden, och det var nog ett socialt lyft för henne att gifta sig med folkskolläraren i byn. Min morfar Axel Persson har jag aldrig sett, han dog ett år innan jag föddes. Jag fick oväntade upplysningar om honom på sjön Alsterns is i februari 2013, då jag samtalade med en pimpelfiskare. Hans mamma hade haft Axel som lärare. Morfar var en populär, rättvis och snäll lärare enligt denne oväntade bekantskaps uppgifter. Sedan tidigare vet jag att Axel också var en mycket driftig man. Tillsammans med min farbror John Jonsson bildade han en elförening, som såg till att byarna Forshyttan och Pardix elektrifierades. Pardix fick sitt namn efter valloner som var verksamma i trakten. Byn kallas nu Paradisgård på moderna kartor.

Harald var yngste sonen till Jonas Jonsson, ägaren av en bergsmansgård, och som sådan medellös, eftersom allt gick till den äldste. Så småningom fick han som arv 200 kronor och en gammal bössa. Det här är enligt pappa själv, men enligt min kusin Karin hade han blivit utlöst från gården, som dock var mycket lågt värderad vid denna tid. I likhet med sina bröder arbetade han i skogen på vintrarna och på betesvallen om somrarna, men Harald ville mer. När arbetet var slut för dagen läste han in realexamen med kursbrev från Hermods.

Han ville så småningom in på lärarseminariet i Linköping, men kriget kom emellan, och han fick ligga inkallad uppe vid norska gränsen. År 1942 kunde han äntligen börja på seminariet. Mormor, som då var nybliven änka, hade flyttat till Linköping och börjat på "Hattfabriken", som säkert hade ett annat namn som jag inte känner till.

Jag föddes året efter att han börjat på seminariet. När lärardottern Nancy blev gravid var det möjligen en skam, och eftersom Harald gick på lärarseminariet i Linköping måste jag vara en hemlighet. I det syftet blev jag inackorderad hos min mormor. Någon morfar som möjligen skulle ha invänt fanns inte längre. Han hade omkommit till följd av dubbelsidig lungtuberkulos, endast 42 år gammal. Uppgiften har jag fått från Sveriges dödbok 1860-2016. Nancy själv gick på Handelsskolan i Linköping och gick ut därifrån i maj 1943 och var då gravid med mig.

Den första plats som jag har något bestämt minne av är min mormors lägenhet på Hunnebergsgatan i Linköping. Huset ligger nu i ett område nära både kongress- och konsertpalatset och Linköpings museum. En bit ifrån ligger en brandstation. Gatan var belagd med tuktad sten. Från trottoaren kom man in i ett mörkt och kallt trapphus, någon hiss fanns inte. Där bodde jag ensam med min mormor. Det var en gammaldags lägenhet, mycket högt i tak och köket var stort. Eftersom mormor Selma var änka, måste hon hyra ut ett rum, och den inneboende var en medelålders musiker från Österrike.

Jag fick inte ensam gå ut på gatan, men det fanns en stor bakgård som bildades av utrymmet bakom kvarterets alla hus. Där fanns en sandlåda för de små barnen, men inga lekredskap för övrigt. Soptunnorna stod i rad under ett tak, och i mitten av gården fanns det också piskställningar. De hemarbetande fruarna från alla husen måste regelbundet bära ner sina stora tunga mattor på gården och piska dem med mattpiskare. Vilka muskler dessa husmödrar måste få till sist!

I lägenheten hade mormor en radio, och jag kommer ihåg att vi hörde nyhetsutsändningar från Koreakriget som pågick. Det var för det mesta mycket lugnt och tyst i lägenheten. Jag hade ännu inte börjat skolan. Jag minns aldrig att min far var i mormors lägenhet, och jag minns inte att mamma var där heller. Både pappa och mamma tycktes vara helt frånvarande från min tidiga barndom, men mormor var oändligt snäll och omhändertagande. Med henne fick jag ofta gå till en närliggande lekpark där jag kunde åka rutschbana tills jag fick ont i stjärten, och till den sk "Belvederen", ett slags lusthus i sydländsk stil som låg i en stor park.

Många utflykter till olika lekparker kommer jag ihåg än idag. Kvar i mitt minne finns också en utflykt till chokladfabriken i Ljungsbro. Många av tanterna där stack till mig chokladbitar.

"Se här, stick i fickan, stick i fickan", lät det.

Både orden och chokladen gjorde nog intryck på mig. Några minnen av min far eller mor från denna tidiga barndom har jag inte alls. Jag vet inte heller var de bodde eller ens om de bodde tillsammans. Men mormor kan inte ha tagit hand om mig hela tiden, eftersom hon arbetade på hattfabriken i Linköping. De få minnen jag har av Nancy är egentligen inga äkta minnen. Det är istället några fotografier som jag minns, och som tjänar som surrogat för äkta minnen. Jag har bara ett enda direkt minne av min riktiga mor, och det var något som måste ha skrämt mig. Hon kom in i ett rum, var minns jag inte. Hon hade inte kjol eller klänning utan några slags byxor som lämnade benen fritt rörliga. Utan förvarning sjönk hon till golvet i spagat med benen åt var sitt håll. Jag trodde att hon sprack. Hon var tydligen mycket smidig och välgymnastiserad.

En äldre man i byn Pardix, norr om Filipstad, har berättat om mamma, som han varit skolkamrat med. Skolan var det gamla hus, som nu är bygdegård, och skolsystemet var sådant att flera barn av olika åldrar fick samsas i samma

klassrum. Han kunde också visa några bilder av min mor, och hon var både smärt och såg bra ut. Min sagesman sa att hon var duktig i skolan. Jag hade viss anledning att fråga om hennes förhållande till pojkar, om hon var lite vidlyftig av sig eller så, men det var inte alls fallet enligt mannen. En väninna till min mor berättade många år senare att hon särskilt kom ihåg mammas glada skratt, och att hon hade en raljant humor och gärna ironiserade. Min halvsystem har berättat att en del kvinnliga släktingar gärna pratade om Nancy för att hon hade lätt att få emotionella utbrott. Sådant prat förekom inte inom hörhåll för mig.

På seminariet var det många som hette Jonsson, och det verkade vara önskvärt att några bytte namn. Pappa hittade på namnet Dernevik, ett namn som han inspirerats till av någon vik i hemtrakten, vars namn han förändrat. Han skickade ett brev till Konungen den 10/5 1946 där han underdånigt bad att få ta släktnamnet Dernevik.

När far blev klar med sina studier kunde han äntligen bilda familj med Nancy och mig. Han och Nancy gifte sig, hon i lång vit klänning, 1946 i Linköpings domkyrka, och Nancys bästa väninna, Lilian, var med och bar bröllopsbuketten under vigselakten. Själv var jag tre år då mina föräldrar gifte sig. Förmodligen hade jag varit i säkert förvar hos min mormor fram till dess.

Pappa fick sina första arbeten som lärare i sådana östgötska metropoler som Fivelstad och Östra Tollstad, utanför Skänninge. Jag minns det inte själv, men pappa har berättat att jag då hade en trehjuling, som jag älskade och ständigt trampade runt på. Framhjulet gnisslade något alldeles förfärligt, men det fick inte smörjas eftersom ljudet alltid avslöjade var jag höll till någonstans. Under min uppväxt i de här små byarna var jag ett helt ensamt barn. Jag minns inte att det fanns några kamrater att leka med. Kanske grundlade jag där en viss blyghet i kontakt med människor. Det fanns en flicka där med en mental utveckling av tre år, men med en tjugoåringens kropp. Det var

lite skrämmande. Helt klart fick jag ett handikapp i att jag aldrig haft någon att spela boll med. När vi flyttade in till Vadstenagatan i Skänninge, i samband med min skolstart, kunde jag inte spela boll, och jag höll mig därför ifrån det så mycket som möjligt.

Det var först från tiden när vi bodde i Skänninge, som jag har flera minnen. Pappa hade då en lättviktsmotorcykel, som han använde för att transportera sig till jobbet i Fivelstad. Några gånger fick jag åka på motorcykeln sittande på bensintanken framför pappa.

Någon gång under den här perioden blev jag sjuk och var ganska länge inlagd på lasarettet i Linköping, nuvarande Regionssjukhuset. Jag hade lunginflammation, men det kanske var något mer också eftersom jag minns det som att jag var där ganska länge. Några besök av mina föräldrar kommer jag inte ihåg, och det var säkert så att det var korta besökstider. Inte alls som nu, när någon av föräldrarna kan vara med barnet praktiskt taget hela tiden. Jag vet att jag fick kort med hälsningar hemifrån. Särskilt minns jag ett av dem eftersom far ritat en fin bild på vår katt på det kortet. När jag äntligen började bli frisk och skulle få åka hem, hade jag blivit bekant med en pojke på en annan avdelning. På utskrivningsdagen busade han och jag i flera timmar så att jag fick så mycket feber att utskrivningen uteblev. Till slut kom jag hem förstås, och då skulle jag ha penicillinbehandling i hemmet någon tid efteråt. Penicillin var nytt på den tiden och fanns bara för injektion, så distriktssköterskan kom hem till mig varje dag och gav mig en spruta i ena skinkan. Distriktssköterskan i Skänninge råkade vara Inga-Lisa Ottoson, en kusin till min mor.

Under vårdtiden skulle man ta temperaturen i stjärten varje morgon med hjälp av en kvicksilvertermometer. Avdelningen vaknade vid sex-tiden. Det var slammer och morgonarbete. Man väcktes för att ta tempen. När den suttit inne i fem minuter kom sköterskan och hämtade den. Då gick det att slumra lite igen, men nu hade sjukhuset vaknat,

och det blev ingen möjlighet till riktig sömn. I stället låg jag och dåsade och kom in i ett tillstånd mellan sömn och vakenhet, som var fantastiskt skönt. Det var som att sova, men ändå vara medveten om att man sov. Ett slags nirvana. Detta kunde fortsätta tills frukosten serverades och dagen verkligen började.

På kvällen kunde jag ligga och lyssna till ljuden från de som sov omkring mig och till dämpade trafikljud utifrån. Genom att vägen gick i en backe upp mot sjukhuset, kunde bilarnas strålkastare några ögonblick lysa rätt in i sjukrummet. Fönstret kastade då fyra ljusrektanglar på väggen där de gjorde en sväng och for upp mot taket för att sedan försvinna. Detta utgjorde nästan ett hypnotiskt skådespel som fascinerade mig.

Jag var i allmänhet ensamt barn på en sal med äldre män. En av dessa minns jag ännu. På kvällarna tog han av sig sin benprotes, och inne i protesen hade han ett litet förkrympt ben, som ett litet barnben, som aldrig utvecklats. Den mannen hade ett yrke som kanske var ovanligt. Han var kopparslagare

Min mor Nancy Kristina Dernevik född Persson

Skänninge

Pappa kom att stanna i i Skänninge under hela sitt yrkesverksamma liv. Nu slapp han åka iväg på sin lättviktsmotorcykel varje morgon. Här var det gångavstånd överallt. Mamma med sin handelsutbildning fick kontorsjobb på lokaltidningens redaktion. Allt kunde ha blivit bra för vår lilla familj, men i stället blev det en katastrof. Min mor dog, och jag lurades att tro att det var pga lunginflammation. Pappa ljög för mig om dödsorsaken, säkert bara för att skona mig, och hela släkten spelade med i lögnen.

Många år senare fick jag veta sanningen. Min far var då änkeman för andra gången, och han började bli gammal. Jag var mitt i mitt yrkesliv som läkare. Vi åkte i min bil på väg in mot Linköping, där pappa hade något ärende. Vi pratade lite om sjukdomar, och jag fällde en anmärkning om sjukdomen lunginflammation.

"Det var ju en allvarlig sjukdom förr i tiden, sa jag. Det var ju det som mamma dog av.

"Nej,"sa pappa allvarligt." Nancy dog inte av lunginflammation."

Sedan berättade han att han hade kommit hem oförhappandes, och där hade han tagit Nancy på bar gärning liggande i sängen med en man, som var journalist på tidningen. Kort tid efteråt hade min mamma tagit sitt liv med hjälp av sömntabletter.

Där fick jag något att tänka på. Jag var nog lite chockad och ställde för ögonblicket inga frågor. Jag skulle ha pressat min far på flera detaljer, men jag tyckte kanske synd om honom. Jag funderade nog senare på att fråga honom om många saker, men det var mycket som jag inte hann med innan han blev demenssjuk. Släkten hade nog vetat

sanningen hela tiden, men ingen hade sagt något åt mig. Jag fick därför växa upp i en stor kollektiv lögn. En god portion skam var nog en anledning till att jag skulle hållas ovetande. Hade mamma drabbats av släktens fördömanden, eller var det fruktan för det som drivit henne till självmord? Hur hade pappas attityd varit, hade han känt någon skuld själv? Hade han känt att han drev sin unga hustru in i döden med sina anklagelser? Jag levde med lögnen ända in i min egen medelålder, och hade jag den dagen inte fällt yttrandet om lunginflammation hade jag kanske aldrig fått veta sanningen. *Men mamma, kunde du inte ha stannat i livet för min skull?*

Inte förrän jag själv är pensionär beställer jag fram papper från landsarkivet i Östergötland. Här följer ett utdrag.

Intagningsjournalen har diagnosen *Intoxicatio acuta barbiturica/suicidium/+bronchopneumonia* . Inkom den 18/7 1950.

Anamnesen uppges ha lämnats av min mormor och en granne.

Gift. Maken folkskollärare, f.n bortrest. Har en son på 7 år. Ej tidigare varit sjuk, men har sista tiden besvärats av blödningar i underlivet. Har tydligen även haft tråkigheter, grät bl a i går. Har de senaste dagarna vistats hos modern i Linköping och de senaste två dagarna bott ensam i lägenheten. Sökte i går dr Möller i Linköping. Fick ut medicin igår kväll från apoteket, bl. a guttae hypnopheni. Har sannolikt tagit något av dropparna igår kväll. Hade känt sig lite yr i huvudet imorse. Lämnade lägenheten vid halv 10 tiden på f.m. och det är obekant när hon återkom. Vid 18-tiden hade sonen knackat på hennes dörr till lägenheten, men då han ej hade fått något svar, antog han, att hon ännu ej var hemkommen. Sonen fann nycklarna, gick in i lägenheten, modern var ej där. Hon upptäcktes omkring kl

20.15 sovande. Gick ej att väcka. Inkom till sjukhuset. Kl 20.30.

Vid undersökningen då hon kommit in heter det bl a: *Ligger slapp, sovande, lugn. Ej snarkande andning, god färg. Blodtryck 100/80, puls 80. Nervstatus: ligger fullständigt slapp och reflexlös. Pupiller: miotiska.*

Hon behandlas med dropp och får penicillin samt ytterligare sju mediciner, däribland stryknin och koffein för att stimulera hjärnan.

Hon återfår aldrig medvetandet och dör 20.00 den 19/7, i en ålder av 25 år. Hon obduceras den 25/7. Då är hon inte längre min mor utan bara *liket av en ung kvinna med sedvanliga liktecken.*

Obduktionen bekräftade den kliniska diagnosen barbituratintoxikation. Barbiturat påvisades i urinen i en koncentration av 20 mg%. Morfin ej påvisat. Som bifynd vid obduktionen fick man även diagnosen bronchopneumonia, vilket var den diagnos som alla släktingar hängde fast vid. Hon låg och dog i sin sjuksäng ensam, i varje fall var min far inte närvarande. Möjligen var mormor där.

Av en egendomlig slump fick jag ett tidningsurklipp som en sista hälsning från min mor så sent som vid påsken 2015 när min svärmor Siv var och hälsade på oss i Göteborg. Siv hade någon gång nämnt Harald och Ingrid, hans nya fru, för en bekant i Mjölby, som kände igen namnen, och denna dam, Gunn Jonsson från Mantorp, hade samlat på sig en mängd gamla tidningar. Nu fick jag ett urklipp med min mors dödsannons från Östgöta Correspondenten, se bild. Redaktör Blomberg hade också skrivit en kort redaktionell text om min mamma:

Nancy Dernevik död

Ett smärtsamt dödsbud har ingått. Denna tidnings annonschef fru Nancy Dernevik avled i onsdags kväll på Linköpings lasarett efter endast ett par dagars sjukdom. Hon sörjes närmast av maken, folkskollärare Harald Dernevik, Skänninge, lärare vid Fivelstad folkskola, och sonen Leif samt moder, bosatt i Linköping.

Sedan hösten 1948 var fru Dernevik anställd vid denna tidning. Genom sitt stillsamma, vänliga sätt vann hon många vänner både inom tidningsföretaget och bland tidningens annonsörer. Sedan omkring ett år var hon tidningens annonschef, efter att tidigare ha varit kassörska.

Fru Dernevik var född den 16 februari 1925 i Värmlands Brattfors och dotter till framlidne folkskolläraren Axel Persson, Brattfors, och hans efterlevande maka, född Nilsson, Linköping.

För denna tidning uträttade fru Dernevik ett gediget arbete. Hon var alltid plikttrogen och hade ständigt tidningens bästa för ögonen. På grund av sjukdom var fru Dernevik sedan den 1 juli tjänstledig. Då hon tog farväl från tidningen för att under sommaren rekreera sig kunde ingen ana att hennes levnad snart var lyktad. Tidningen sörjer henne såsom en god kamrat i arbetet, alltid glad och vänlig. Frid över hennes ljusa minne.

Jag fotograferade av denna dödsruna, men det bifogade fotografiet från tidningen fick alltför dålig upplösning för att kunna tryckas. Bifogar istället texten här, plus en bild av originalfotografiet som var bifogat i tidningen. Fotot är taget vid en konferens på redaktionen.

*Under dödsannonsen står Harald Dernevik och Leif.
Dessutom en liten vers:*

*Solen har dalat dagen är slut
Stilla är klappande hjärtat
Skönt är att vila från lidandet ut*

Somna från allt som har smärtat.

Min mor Nancy flankerad av tidningstjejer, som dock är bortklippta på denna kopia.

Min älskade Maka
min kära lilla Mamma

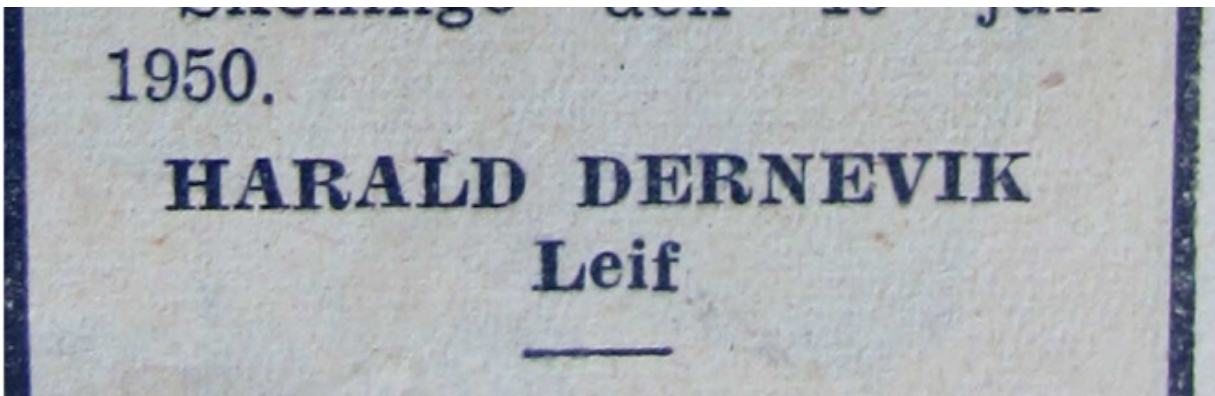
**Nancy Kristina
Dernevik**

* 16/2 1925

† 19/7 1950

avled i dag efter en kort
sjukdom, lämnade mig,
liten son, moder, släk-
tingar och vänner i dju-
paste sorg.

Skeninge den 19 juli

Min riktiga mamma försvann, men jag fick en ny så småningom. Hon var lärarkollega till pappa och arbetade till en början i Motala, dit hon åkte tåg varje dag. När pappa skulle presentera sin blivande nya fru för mig, var det en annan dam med också. Jag missuppfattade situationen och tittade bara på den andra damen, som jag felaktigt trodde skulle bli min mamma. Ingrid hette den nya. Hon var snäll och hade ofta presenter med sig till mig. Det var bara ett problem. Hon var retroaktivt svartsjuk på Nancy, så min mamma fick aldrig nämnas. Jag kommer ihåg en gång när jag frågat något om Nancy, så blev det ett riktigt elände. Ingrid grät och påstod att det kändes som om hon inte längre dög åt mig. Jag kände mig naturligtvis som en skurk och lärde mig läxan att aldrig någonsin föra min mor på tal igen. Alla bilder på Nancy städades bort, liksom allt övrigt som kunde påminna om henne. Hon blev helt enkelt utplånad. Jag har än idag svårt att komma ihåg något om Nancy, och har kanske lite svårt att tänka på henne. Förmodligen har jag en obearbetad blockering som följd av ett trauma, som nog var lite svårare än jag kan minnas idag. Det är som ett svart hål. Om blockeringen kommit av min mors plötsliga försvinnande eller av min nya mammas mörkläggnings är svårt att veta. Min far yttrade heller aldrig ett enda ord om min riktiga mamma efter att han blivit tillsammans med Ingrid. Han ville kanske förtränga henne han också. Förutom det tillfälle då Nancy gick ned i spagat har jag ingen riktigt levande minnesbild av min mor. Inget

minne av att jag någonsin varit med henne. Inget minne av någon kram eller annan form av tillgivenhet. Inget minne av Harald och Nancy tillsammans. Så småningom har jag fått några bilder av Nancy, men ingen bild på henne och mig. Det finns inte heller någon bild av Harald och mig som barn. Jag har ett fotoalbum som Nancy klistrade in bilder i, och där skrev hon kommentarer till bilderna med en silverpenna. Hon hade en mycket vacker handstil.

Hur blev förhållandet mellan min styvmor och mig? Jag kom att uppskatta henne, men aldrig att betrakta henne som min mor. Det kan vara så att hennes försök att utplåna alla spår av Nancy satte en tagg i mitt hjärta som förhindrade att jag till 100 % accepterade Ingrid. Pappas nya äktenskap ledde till att jag fick två halvsyskon, Mats och Åsa.

Mormor fanns kvar. Hon hade nu flyttat till Skänninge och hade en lägenhet mitt emot oss. Självfallet var jag hos henne mycket ofta. Hon var nog ett slags moderssubstitut, eftersom jag inte någonsin helt släppte Ingrid inpå livet. Hos mormor fanns också några teckningar, som mamma hade gjort medan hon gått en teckningskurs på Hermods. Dessa teckningar tyckte jag mycket om att sitta och bläddra i. Jag hade gärna velat ha dem, men jag tyckte att de borde få stanna hos mormor. Jag trodde nämligen att mormor minst lika gärna ville ha dem som jag. En dag när jag letade efter pärmen med teckningar så var den borta. Mormor hade städat bort dem. Jag kände det som en mycket stor personlig förlust. Nancy hade dessutom målat ett flertal oljemålningar, som stod och skräpade här och var i diverse källarutrymmen. Som vuxen har jag tagit reda på alla och satt upp dem i vår sommarstuga i Pardix, Värmland.

Religion och pedofili i skön förening.

Ingrids föräldrar hade en lantgård i Småland vid namn Långvik. Vi åkte dit ibland. Tyvärr fick jag inte någon riktigt god kontakt med min nya mormor och morfar. Det var absolut inget fel på dem, men det var som om de var från en annan tid. Mannen Gunnar var stor och tung med ett allvarligt och strängt sinnelag. När det var högmässotid måste alla vara tysta och stilla så att han kunde följa med gudstjänsten på radion. Det var så långtråkigt att jag knappt stod ut. Även till vardags kunde man få över sig ett mästrande gudsord när man minst anade det. När vi satt till bords måste han bli serverad. Jag kommer ihåg att han en gång bad mig:

”Du Leif, håll upp lite kaffe åt mig”!

Då stod kaffekannan bredvid hans kopp, men han var tydligen oförmögen att själv hålla upp. Kvinnan Elsa var fyllig, livlig och hjärtlig, men hon pratade så mycket, och kom mig så nära att saliven stänkte. Jag blev nästan rädd för henne.

De hade en dräng som hette Einar, och som jag tyckte var lite snuskig. Vid måltiderna tog han sig alltid mat med sin gaffel, som han hade haft i munnen, så jag måste noga hålla reda på exakt var hans gaffel hade varit, så jag inte tog mat från samma ställe. Pappa lär också ha tyckt att det var äckligt, men Gunnar och Elsa brydde sig inte alls. Einar undvek jag i möjligaste mån. En sommar hade jag min kamrat Gunnar med några veckor för att inte ha det så tråkigt. Då blev det ganska tydligt att han tyckte om småpojkar. Han försökte få tillfälle att ta på oss, och jag minns hans enträgna:

”Kom hit pojkar, kom hit och sitt här i skuggan hos mig!”

Begreppet pedofili var naturligtvis helt obekant för oss, och hans beteende tyckte vi inte var någon stor sak. Det gällde helt enkelt att hålla sig undan, märkvärdigare var det inte.

Bondkalas i Småland

Jag var på flera stora kalas hos mina styvmorsföräldrar, Elsa och Gunnar, och hos deras grannar och bekanta. Det var kalas som uppenbarligen var en uppvisning i resurser, och samtidigt var det vissa moment av knytkaläs. Värdfolket dukade upp nog med mat för att flertalet gäster skulle kunna äta sig nära nog fördärvade, och dessutom hade gästerna med sig egen "förning". Ostkakan var många bondmorors stolthet, och allihop hade en hemgjord ostkaka med sig. Som utomstående måste pappa och jag helst äta av alla ostkakorna, åtminstone 12 stycken, samtidigt som vi måste proppa i oss av all annan mat och inte försumma något. Om man inte tog av något, så kunde det tydas som om man inte tyckte om det. Dessutom hade vi allas ögon på oss, så det gällde att tugga på. Som om inte detta räckte till, så var det en utpräglad trugningskultur. Det var artigt för en gäst att tacka nej till påfyllning och låta sig trugas till att ändå ta mer till slut. Vi var inte vana vid det, utan vi försökte tacka nej när vi var mätta. Varje värdinna tog det då som en speciell utmaning att ändå truga på oss så mycket mer mat som möjligt. Min far, som vid den här tiden ännu hade en helt normal kroppsbyggnad, betraktades som utmärkt och skulle naturligtvis gödas upp nu när han var på besök. På något sätt var han hela grannskapets svärson. Själv hade jag det kanske lite lättare. Om inget annat hjälpte kunde jag rusa upp från bordet och springa ut och gömma mig. Jag avskydde mattrorn, men blev alltid medtagen på bjudningarna.

Mitt bland smålandsböndernas välstånd fanns det några personer som faktiskt var fattiga. Jag kände dåligt till de olika personerna, men det fanns några tonårspojkar, som

inte hade det för fett till vardags. De hörde ändå till det sociala sammanhanget och bjöds regelbundet på festerna. De här killarna åt allt vad de orkade, gick sedan ut i buskarna och kräktes för att sedan gå in och lägga in ännu mera. För mig medförde de här festerna en bestående aversion mot ostkaka.

Tidiga musikaliska minnen

Det finns en musikalisk tradition i min familj. Min farfar, Jonas Jonsson, som innehade bergsmansgården i byn Pardix, spelade fiol. Han fick vandra långa sträckor till sina spelningar.

Min far hade i sin ungdom också spelat fiol. Han spelade på den lokala dansbanan med ett band från trakten, och han lär också ha dunkat på trummor på samma dansbana. Hans äldre bror Ivar var en mycket duktig amatörviolinist. Han hade tänkt söka in på Ingesunds musikhögskola i Arvika, men vågade inte riktigt. Han var en gång där för ett inträdesprov, men fegade ur när han hörde hur bra andra amatörviolinister spelade "Dellens vågor". Jag har hela mitt vuxna liv ägnat mig åt musik som amatör. Min son Ulf kom att bli yrkesmusiker med gitarr som huvudinstrument och sonen Gabriel spelade också.

Under seminarietiden spelade pappa andrafiol i orkesterföreningen på seminariet i Linköping. Senare blev det sång till gitarr. När jag var liten sjöng han med en manskvartett, som ofta uppträdde offentligt, och de var riktigt bra tror jag. Pappa hade hört några tala om kvartetten och de hade sagt:

"Dom där är nog inte billiga!"

Ofta var manskvartetten hemma hos oss i lägenheten och sjöng till långt in på natten. Jag låg i min säng och lyssnade och tyckte faktiskt mycket om sången. Gästerna kom och slängde in sina överkläder i sovrummet, som man gjorde på den tiden. Det gällde att se upp så man inte blev begravn av kläder och fick värmeslag. Det jag bäst minns av kvartetten var svängiga negro spirituals. "Oh, Eveline" var en annan melodi som jag kan jag framkalla i minnet när som

helst. Det här är bland mina bästa barndomsminnen. Jag låg ofta och somnade till vacker kvartettsång. Kvartetten höll igång i flera år och var ofta engagerade. När kvartetten hade splittrats sjöng pappa i körer, och privat sjöng han visor till gitarr. Min styvmor Ingrid stämde in i visorna och tillsammans sjöng de riktigt bra. Som jag minns så hade de ett oerhört stort umgänge, och det var ofta folk hemma. Det var kanske lättare att hålla ett hem i ordning på den tiden när de flesta hade hembiträden. Ingrid, som var småskollärare, hade inte långa skoldagar och inga förberedelser, men hembiträde hade vi alltid. Pappa deklarerade alltid åt hembiträdena och betalade deras skatt. På den tiden gick man alltid hem och åt på lunchrasten. Jag har aldrig upplevt någon skolbespisning

Pappas soloröst var inte så märkvärdig, och hans gitarrspel var rudimentärt och bestod av de vanligaste trubadurackorden. Hans pianospel var ännu enklare, eftersom han bara slog ackorden på pianot. Ändå var han fantastisk som entertainer. Han kom ihåg alla texter och ackord, och han gjorde en föreställning av allt. Han berättade historier, skämtade och läste dikter av Fröding och Ferlin. De resurser han hade kunde han utnyttja maximalt. Han var mycket social och det var Ingrid också.

Tyvärr motstod jag länge pappas propåer om att börja spela piano, men i realskolan ville jag plötsligt själv. Det gick inte så tokigt. I allmänhet kunde jag mina klassiska läxor ganska bra. Jag gick för självaste musikdirektören. En annan gång hade jag en kvinnlig kantor. Då spelade jag min läxa och sedan improviserade jag en variation av stycket.

"Oj," sa hon, "det där kan inte jag."

Men jag improviserade gärna över ackorden i mina hemläxor.

Den gamle musikdirektören hade också min klass i ämnet musik. Det gick då ut på att känna igen klassiska stycken och kunna sjunga. Vi noterade noga kännetecknen för de olika musikstyckena. Ett hack i en skiva var ett bra

kännetecken Han berättade många historier för oss om de klassiska mästarna. Här följer en av hans vitsar:

”Om man vill fånga en Mozart (må-s-art), måste man använda Ligt och ta den med Beethoven.”

En annan gång berättade han om ett musikstycke, som var så svårt, att bara några få personer i världen kunde spela det.

”Det låter förresten så här”, tillade han och spelade en bit med *schwung* och yviga gester.

Ja, vi blev säkert imponerade. När det skulle sättas betyg i musik skulle alla elever komma in till honom och sjunga ett stycke. När det var min tur lät det så här:

”Jaså, det är Dernevik nu. Ja, det är kanske onödigt slöseri med tid att Dernevik sjunger. Vi sätter väl streck direkt, som ifjol. Blir det bra?”

”Ja tack”, sa jag med tillfällig lättnad över att slippa en riktig prövning och kanske en förödmjukelse. Han visste att jag spelade piano, men det ingick inte i musikkursen.

På det viset lärde jag mig att jag inte borde försöka sjunga överhuvudtaget. Kanske mina senare försök med gitarr, flöjt, sax, trombon, storbandsmusik, arrangering och även komponering är en senkommen revolt mot musikdirektören? En protest mot att jag inte var värd något betyg överhuvudtaget i musik, bara ett streck. Men sjunga...nej, det vill jag fortfarande inte ge mig in på.

Katten Murre gör mig mycket förtjust i katter

Jag hade minst en eller ett par katter innan Murre. Bland annat en vit katt, som var döv. Jag har ett dramatiskt minne av en annan katt, som blev injagad i en portgång av en stor schäferhund när jag bodde hos mormor i Linköping. När katten var inträngd och inte hade någon flyktmöjlighet gjorde han ett överraskande utfall mot hunden och rev honom på nosen. Hunden stod som paralyserad, och jag såg hur flera röda strimmor av blod sprang fram på hundens svarta nos. Så vände den stora hunden sig om och flydde. Katten klev med stolta steg runt som segrare. Man kunde se på katten hur mallig han var. Svansen vajade triumfatoriskt rakt upp. Han kände sig troligen som bakgårdens konung. Någon dag efter kom hundens ägare, en äldre dam, och bad mig ta in katten en stund, för annars vågade schäferhunden inte gå ut. Men Murre är den katt som jag aldrig kommer att glömma. Han blev en älskad familjemedlem under många år och min bästa kompis.

Vi hade varit i Värmland, i den lilla byn Pardix där pappa var född, och där vi brukade tillbringa semestrarna. Där fick vi den lilla grårandiga kattungen, som vi döpte till Murre och tog honom med oss till Skänninge. Under tågresan förvarades han i en låda av kartong, som vi hade stängt till och bundit omkring med snören. I sidorna hade vi gjort många lufthål. Men katten ville inte stanna inne i lådan. Han lyckades sticka upp sitt lilla huvud ideligen. Konduktören, som såg problemet, släppte in oss i en förstaklasskupé där vi fick vara alldeles ensamma. Där kunde vi släppa katten lös och han klättrade omkring på sätena.

Han fann sig väl tillrätta i Skänninge där han fick vara ute eller inne alldeles som han själv behagade. Han blev aldrig

kastrerad och behövde aldrig ha något halsband heller. Han fick inga vaccinationer, för det var inte vanligt på den tiden. Maten var rester från familjens egen mat. Han var grå med mörka ränder i tigrermönster. Med tiden blev han mycket tillgiven och följde ständigt med mig och min bästis Gunnar när vi sprang omkring och lekte. Ofta följde han med till skolan, det var bara några kvarters promenad, och när jag slutade för dagen satt han i regel och väntade. Vi var tillsammans så mycket att jag lärde mig förstå honom och han mig. Han gav mig ett livslångt tycke för katter. När han dog var det ett stort trauma. Han blev hängig och sjuk. Något veterinärbesök blev inte av, återigen för att det inte brukades så på den tiden. Han fick ligga i källaren på en liten bädd, och vi hoppades att han skulle tillfriskna. Men en eftermiddag hittade jag honom död. Han hade släpat sig från bädden och kräkts på källargolvet. I spyorna såg jag rikligt med levande maskar. Jag blev riktigt rörd av detta och trodde att han kravlat sig upp och kräkts på cementgolvet för att skona mattan han låg på. Det var en mycket stor sorg att Murre dog.

Senare i livet har jag haft många katter som jag tyckt mycket om. Jag brukar säga att om man bara har en liten katt så kan läget aldrig bli helt förtvivlat.